

התימנייה ששרה בידיש לעקורים בקפריסין

מקור: <https://www.makorrishon.co.il/nrg/online/1/ART2/687/344.html>

מאת: יאיר קראוס 2/4/2015

[הערת מערכת: את דמארי ליווה בביקור במחנות בקפריסין המלחין הידוע משה וילנסקי]

68 שנים לאחר מסע ההופעות הראשון של זמרת צעירה בשם שושנה דמארי, שלימים תהפוך לסמל בפנתיאון הלאומי, נחשפים לראשונה מסמכים מתוך ארכיון 'הג'וינט', השופכים אור חדש על סיפור ביקורה המוכר של דמארי במחנות העקורים בקפריסין ב-1948.

הימים הם ימי ערב הכרזת העצמאות, וברשותו של הנציב הבריטי מתאפשר לראשונה ביקור של הזמרת במחנות העקורים בקפריסין, שבהם שהו למעלה מ-25 אלף יהודים, רבים מהם פליטי השואה. ממשלת בריטניה אפשרה למשלחת ישראלית להגיע לביקור בערב הפסח, ולהביא משלוחי מזון ודרישת שלום מארץ הקודש.

שושנה דמארי. שרה בידיש
צילום: מתוך אתר פיקיוויקי
[הערת מערכת: על הפסנתר – המלחין משה וילנסקי]

שושנה דמארי

צילום: בנתיבי העפלה, מאגר המידע לתולדות ההעפלה, מחנה המעפילים בעתלית.
מתוך אתר פיקיוויקי

מהמסמכים שנחשפו כעת עולה כי ההתרגשות לקראת בואה של הזמרת אפפה את כל המחנה. שירון מיוחד הודפס לכבוד המאורע, בהפקת הוועד למען עולי קפריסין, ובו נכללו שירי פסח ותפילות, שירי רועים ורומנסות ושירי ילדים אהובים. במשך שבועות ארוכים למדו העקורים את השירים לקראת המופע, ומהתגובות שהגיעו לידי 'הג'וינט' נדמה היה כי הוא נצרב בלבם.

"ההופעה של דמארי עשתה כל כך טוב לעקורים, ורוממה את רוחם בקסם האישי שלה. אנחנו חייבים להביא אותה לכל המחנות והקהילות באירופה", כתב מוריס לאוב, מנהל המחנה. במכתב ששלח להנהלת הארגון בפריז הוא סיפר על התופעה הייחודית של זמרת תימנייה שבקיאיה בכל רזי השירה העברית, ואשר הפליאה לשיר אפילו ביידיש.

שושנה דמארי שהתה בקפריסין במשך שבוע, והופיעה כמה פעמים ביום תחת כיפת השמיים. ילדי העקורים שמעו עם שירים כמו 'דובי דובי ישן' ו'הודי חמודי', והרעיפו עליה אהבה. אחת הילדות אף הגישה לדמארי בתום אחת ההופעות צרור עשבים שקטפה, ואמרה: "אל נא תכעסי עליי, אין לנו פרחים במחנה. כשאבוא לארץ ישראל, אגיש לך פרחים בשם כל ילדי קפריסין."

בעיתון 'דבר' תיאר הכתב א' כנרתי את ההופעה, וציין כי "הביקור היה אחד המאורעות החשובים ביותר בחיי יושבי המחנות". לפני יציאת המשלחת בערב הפסח הזמנו תושבי תל-אביב והסביבה לשלוח חבילות מזון לקרוביהם בקפריסין, ואפילו להזמין בקבוק יין ארצישראלי שישלח ישירות לפחון במחנה בעקורים.

בין השאר מתואר במסמכים כיצד למדה דמארי לשיר בידיש 'ראז'ינקעס מיט מאנדלן' ('צימוקים ושקדים'). לזמרת התימנייה הייתה זו משימה לא פשוטה, אך בקולה המיוחד היא גרמה לצופים רבים בהופעות באירופה ובקפריסין לדמוע ולהתרגש, עד שלא הצליחה לסיים את השיר. אנשי 'הג'וינט' הפצירו בה ללמוד שירים נוספים בידיש, והיא למדה ארבעה שירים אחרים.

**ריגשה את העקורים. שושנה דמארי הצעירה
צילום: מתוך אתר פיקיוויקי**

אורי קראוסהר, היסטוריון בארכיון 'הג'וינט', סיפר כי "מהמכתבים שנחשפו כאן לפנינו אנחנו עדים למשא ומתן של ממש בין הזמרת לארגון, כשדמארי פשוט לא ידעה לענות על תשובה באשר לשכר שהיא מבקשת תמורת ההופעות שלה. התקופה הזו הייתה תמימה, ויחסה של הכוכבת, 'מלכת הזמר העברי', לא דומה לכוכבים של היום."

מכתב נוסף מתאר תקרית לא ידועה עד כה, שאימה להשאיר את דמארי ואת המלחין משה וילנסקי במחנה העקורים ללא כרטיס חזרה הביתה. "בעידנא דריתחא, שכחנו לבקש מכם לדאוג למקום באונייה לגב' שושנה דמארי ולמר מ' וילנסקי בשובם ארצה", הודיע מ' ברכמן במכתב בהול להנהלת 'הג'וינט' וביקש ממנה להעביר בדחיפות עשרים לירות קפריסאיות למימון השיט חזרה לישראל. אגב, מיד עם שובה של דמארי ארצה הגיעו חברי נבחרת ישראל בכדורגל לקיים סדרת משחקי ראוה בפני העקורים.

בארגון 'הג'וינט', שחוגג השנה מאה שנות פעילות, מקטלגים ומתעדים בימים אלו חומרים נדירים ולא מוכרים מתקופת הקמת המדינה, ובין השאר מסמכים מתייחסים לעלייה מתימן, לשיקום הישיבות באירופה, לבניית הקהילה היהודית המתחדשת בישראל ועוד. המסמכים והחומרים שייחשפו יעלו לרשת האינטרנט והיו נגישים לכל אדם שירצה לעשות בהם שימוש, ללא תשלום.